

SEKATAVARAKAUPPA E. LEINONEN JA KAHVILA

Kaksi vuosikymmentä, 1940- luvun lopulta 1960-luvun lopulle Vaarankyläläisiä palvellut kyläkauppa sijaitsi Viitaselän talossa. Eliina ja Kalle Leinosen pirtissä. Sieltä sai kaikkea, mitä ihminen tarvitsi. Eliina oli kylän yritteliäimpiä asukkaita. Hän kasvatti myyntiin niin sianporsaas, kuin viinimarjat ja kalkkunatkin. Hän välitti myös elooläimiä kaiken sekatavarakaupankäynnin lisäksi. Jokaisella kyläläisellä on omat muisteluskensensa ”Elliinan” kaupassa ja baarissa asioinnista.

Kanervan Eino Kauko-poikansa kanssa Elliinan kaupan pihalla. Kuva Kanervan albumista.

Pylväässä nuorisoseurantalons elokuvailmoitus.

” Nuorisoseurantalolla elokuvissa - Käpy selän alla Halmetmäen Tuula käynyt katsomassa.”

”Sieltä sai kaikkea mitä ihminen tarvitsee - loppuraholla penskelle karamellia. Piti olla sopiva raha ettei loput menisi karamelliin.”

Kauppa aloitti toimintansa 1940 luvulla. Eliina ja Kalle Leinonen perustivat sen Viitaselän pirttiin. Sitä varten puolet pirtistä erotettiin väliseinällä kauppahuoneeksi. Kaupan kylmätiloina toimi pihan maakellari ennen pakastinta ja jääkaappia. Kauppa oli auki melkein aina.

Pyykkös Aate, tinuri, joka oli asunut Viitasuollakin ja asui myöhemmin kaatopaikan tiellä, teki kaupan kyltin ”SEKATAVARAKAUPPA E. LEINONEN”. Myöhemmin kylttiin lisättiin myös KAHVILA – teksti.

Eino osti ja väätti hevosella Paltamosta tavaraa kauppaan kauppias Eino Tervoselta. Mytävänä oli sekatarvakaupan tavoin kaikenlaista taloudessa tarvittavaa. Oli ruokaa, kuten näkkileipää, voita, makkaraa, kahvia, sokeria, jauhoja ryyniä. Ryynit olivat isossa säkissä ja ne punnittiin pienempiin annospusseihin. Kaupan oli myös eläinten rehuja, polttoainetta, vaatteita, kumikenkiä. Pientä rautatavaraa myytiin, kuten nauvoja, hevosenkenkiä ym.

Jussi-ruuna kuljetti tavaraa Paltamosta kauppaan. Jussi toi kuorman ja kuljettajan kotiin vaikka kuljettaja oli nukahtanut matkalla.

Kuva Viitaselän kokoelmasta.

Kaupan loppuaikana tavaraa otettiin Keskolta.

Kaupan alkuaikana kaupanhoitajana toimi talon tytär Irja ennen avioitumistaan ja muuttoaan pois kotoa. Myös Ritva-tytär tottui pienestä pitäen kaupan tekoon ja heti kun kynnelle kykeni, oli sen hoidossa apuna – aikuistuuessaan hän pääasiassa vastasi kaupan hoidosta. Eliinan ja Kallen lähdettyä kyläreissulle, Ritva hoiti yksin lehmät ja kaupan ja kahvilan. Jos jollakin asiakkaalla lypsyaikana oli kaupasta tai kahvilasta tarvista, niin he tulivat navetasta Ritvan hakemaan.

Unto-poika oli vakuutusyhtiön Kalevan palveluksessa myyntimiehenä. Sitten kun auto (ensimmäinen oli merkiltään Mosse) hankittiin, hän kuljetti myös tavaraa kauppaan ja asiakkaille suurempia ostoksia kuten polttoainetta ja rehuja.

Sodan jälkeisenä säännöstelyn korttiaikana, kun myytiin sokeria, kahvia ja jauhoja, asiakkaan kortista piti leikata sitä vastaava merkki. Merkki liimattiin kartonkiin, laskettiin ja vietiin Keskolle, josta niitä vastaan saatiin kauppaan tavaraa myytiin.

Eliina välitti myös eläimiä: kanoja, sianporsaita, lehmiä. Kerran Hovista vietiin kirkonkylään Tervos Einolle iso sonni teurastettavaksi ja kaupassa myytäväksi. Sonni oli iso ja pahanluonteinen. Sitä lähdettiin kuljettamaan kahdella hevosella. Toinen hevonen kulki edellä ja sonni välissä. Kun sonni nousi raivoon, takana kulkenut hevonen puraisi sonnia takamukseen ja se rauhoittui.

”Eliina oli yritteliäinen henkilö täällä” ”Mäkisen kanssa kilpaili sikojen myynnissä”

Eliina kasvatti kanoja, kalkkunoita, porsaita ja myi niitä sekä niistä saatavia tuotteita. Hän kasvatti kuuluisaa Melalahden mustaviinimarjaa, myi sekä marjoja, että pensaan taimia.

Kaupan asiakkaat olivat vaaralaisia ja Keräsenvaaralta, Raappananmäeltä. Asiakkaita riitti vaikka Melalahdessa oli kauppoja, Melalahtelaiset ostivat niitylle mennessään tavaraa Eliinan kaupasta.

KAHVILA

”Kahvila oli kuin konsanaan kahvilat.” ”Siellä oli levysoitin - Simo ja Reeta kuuntelivat sitä ja Reetan mielestä vanha musiikki oli kaikkein parasta.” ”Juholassa ollessaa opettaja Heinosen tytöt hakivat Elliinalta kaljapullon korkkeja - niistä tehtiin tekokynsiä ja värjättiin niitä.”

Kahvila perustettiin Viitaselän kamariin. Karppilan Väinö (merakaksi kutsuttu) teki kahvilaremontin. Eteen tehtiin tuulikaappi, josta meni ovet kauppaan ja kahvilaan. Kahvilassa oli kahvia, kaljaa, virvokkeita ja tupakkaa. Kahvila suljettiin viimeistään klo 10 illalla. Vaarankyläläiset olivat vakioasiakkaita. Levyjä soitettiin radion päälle laitettulla levysoittimella ennen jukeboksin tuloa. Sen ajan kahvila oli sinisenä tupakinsavusta.

”Viitaselän Elinalla oli Baari, jota Aholle metsästämään tullut kuopiolainen Ottu Hakkarainen kutsui sitä Hotel Hungariaksi. Melalahden asemalta Aholle käveltyään hän kehui pysähtyneensä matkalla Hotel Hungariaan.”

Myös Onnenmättäälle tuli Kajaanista metsämiehiä jotka kävivät Baarissa ohi kulkiessaan.

Kauppa toimi 1960 luvun lopulle. Ritva muutti pois vuonna 1967. Hän oli asunut perheen perustettuaan vielä Viitaselällä ja ennen toisen poikansa syntymää muutti Savelaan, miehensä Lauri Valtasen kotiin.

Kaupassa oli kylän ensimmäisiä puhelimia. Lähitalojen asukkaat kävivät sieltä soittamassa, kun tarvitsivat puhelinta.

”Kerran Kytömäkeläiset emännät, Takapellon Hilikka ja Kytömäen Sohvi tulivat Elliinan kauppaan potkurilla. Eliina keitti tapansa mukaan asiakkailleen kahvit ja siinä tavaravalikoimaa tutkiessaan Sohvi huomasi, että kaupan oli myös villahousuja. Sohvi innostui sellaiset itselleen ostamaan ja kehotti Hilikkaakin tekemään samoin. Hilikka kuitenkin kieltäytyi kauppoja tekemästä sanoen, että ei hän tiennyt minkä kokoiset ne pitäisi hänelle olla, sillä Petti hankki hänenkin vaatteensa.

Eliina tottuneena kauppiana osasi kyllä arvioida asiakkaan vaatteiden koon, mutta hän antoi asiakkaan tehdä, kuten haluasi. Eliina pisti sivuun Hilkan kokoa olevat villahousut, sillä hän arvasi, että niitä vielä tarvitaan. ja niin kävi, että seuraavalla viikolla Petti tuli kauppaan ja sanoi, että teillä oli niitä hyviä villahousuja – sellaiset pitäisi emännälle saada.”

”Elliinan kaupalla tuli koulukaverin kehotuksesta kokeiltua tupakan polttoa – hän tiesi sen auttavan hammaskipeään. Siitä tuli niin paha olo, että enempää en ole ikänäni polttanut”

Kaupan pihalla ?? ?? ???. Kuva Ritva Valtasen albumista.

”1971 25.02. Sain Elliinasta lainaksi lapaset, kun olin paleltua Hahtolan alta kävellessä. Manakka (Manamansalosta Kajaaniin kulkeva linja-auto) ei päässyt lumihangessa. Kamala lumipyry, tiet tukossa, en päässyt kouluun”.

Muut Vaarankylän Kaupat

KESKITALON KAUPPA

Keskitalossa kauppaa pitivät Helmi ja Eino Karjalainen. Keskitalon kaupan toiminta alkoi ja loppuikin myöhemmin kuin Elliinan kauppa.

Keskitalon kauppa oli aina auki. Purolan Anja os. Karjalainen kertoi, että Helmi ei oikein tykännyt, kun he tulivat kymmenellä pennillä ostamaan ”uskovaisten” pastilleja kirkonmenojen aikaan tai silloin, kun Helmin täytyi lypsyjakkaralta lehmän alta lähteä heille myymään kymmenellä pennillä niitä ”uskovaisten” pastilleja.

Keskitalon kauppias oli esitellyt asiakkaalle lihapurkkia, joka on kätevä aukaista. Illalla kotona mies oli ryhtynyt ostostaan testaamaan, aukaissut purkin puukon hamaralla. Purkissa oli ollut punaista hyytelöä jota mies oli veitsellä ottanut ja päivitellyt, että pelkkää hyytelöä, eikä lihan palasia. Seuraavana päivänä mies oli vienyt purkin takaisin kauppaan. Siellä selvisi, että purkki olikin vaseliinipurkki.

Halmetmäen Tuulan muistelmä naulanostoreissusta Keskitalon kaupasta on yksi hupaisimmista:

Väisälän Kalevi oli tekemässä hakaa Lakirinteen tien varressa. Kalevi huusi tyttärelleen Pirjolle ja naapurin Tuulalle; ” tuokaa pirtin keskimmäisestä laatikosta 20 rautanaulaa”.

Tytöt lähtivät nauvoja hakemaan, mutta aivan väärästä paikasta, nimittäin Keskitalon kaupasta. He lähtivät Hetemäen kautta kulkevaa polkua, joka oikaisi Erolan pihan kautta maantielle. Erolan Hilma-mummulla oli karannut lammas aitauksesta työtöt tulivat juuri sopivasti paikalle avuksi. Lampaan kiinni ottaminen kesti vähintään tunnin ennen kuin se saatiin takaisin hakaan. Tytöistä se homma oli hauskaa. Sitten he kaikessa rauhassa kävelivät Keskitaloon. Keskitalon Eino ihmetteli tyttöjen ostosta: 20 rautanaulaa velaksi – mitä se isä tekee? Tytöt vastasivat, että se tekee aita.

Paluumatkalla ei tytöillä ollut mikään kiire, he katselivat kaikkea kulkiessaan. Kun he vidoin tulivat takaisin Väisälään, Kalevi oli jo omalla pihalla ja Kalevi huusi kiukkuisena että ”missä peevelissä te ootte koko päivän vitkastelleet?” Tyttöjen kertoessa karanneesta lampaasta, Kalevi ihmetteli että mistä te näitte että lammas oli karannut. Tytöt vastasivat että Keskitaloon kauppaan mennessä he sen näkivät. Silloin tytöille selvisi, mitä Kalevi oli sanonut: että naulat piti hakea pirtin keskilaatikosta eikä Keskitalosta.

Niittylän Railin os. Leinonen kertomaa:

”Olin pieni tyttö, kun kävin Keskitalon kaupassa. Ryynit olivat isoissa säkeissä lattialla. Kerran sitten meidän koira söi ryynejä avonaisesta säkistä. Kuumana kesäpäivänä Helmi-emäntä tuumi: onpa isäntä laittanut voipaketit jääkaappiin – ne olivat pönttöuunissa, joka kesällä oli viileä paikka. Kerran taas oli kauppaan tullut asiakkaita. Eino oli navetalta kaupantekoon tullessaan pessyt kätensä vesirapakossa.

Eino oli huumorimies ja kiusasi meitä penskoja aina kaupassa. Kun ostokset oli tehty ja sanottiin; ei sitten muuta, Eino ihmetteli mitä se ”ei muuta” on.

Keskitaloon tuli myös meidän kulman posti. Yhden postireissun muistan ikuisesti. Siihen aikaan kulki porsasautoja ja taloihin ostettiin niistä possuja. Eino kävi autosta hakemassa pienen porsaan ja tuli se kainalossa pirttiin. Emäntä oli pahalla päällä, että se sotkee paikat. Possu juoksi ympäri pirttiä ja livahti sitten uunin ja seinän välissä olevaan rakoon. Talon väki säikähti, että sinne se jääpi. Kyllä oli huuto ja mekkala – kai possuakin säikähti, kun tuli takaisin pirttiin ja Eino vei sen omaan karsinaansa.

VEIKKOLAN KAUPPA

Veikkolassa oli Kalle ja Eeva-Liisa Karjalaisella ennen sotia kauppa, josta Hovin Väinö pienenä poikana lähetettiin vaihtamaan voilla kahvia varttikilo ja riisirynejä. Hän hoki niitä koko matkan kauppaan mennessään, mutta kaupassa hän ei muistanut ryynien oikeaa nimeä, hän sanoi niitä isoiksi ryyneiksi.

Kauppa jouduttiin lopettamaan suurten velkojen vuoksi ja talo joutui huutokauppaan. Tukkuri Raninen osti talon 180 000 hinnalla (summalla, jonka kauppa oli hänelle velkaa) ja myi sen sitten Vehmasmäen Hildalle 20 000 markan hinnalla.

VEHMASMÄEN KAUPPA

1930-luvulla Vehmasmäessä oli myös kauppa. Se sijaitsi aitan kyljessä olevassa lisäosassa. Aitta ja kauppatila ovat vieläkin olemassa Vehmasmäen pihapiirissä.

Kauppaan tavarat toimitti tukkuliike Ahola. Maksurästien vuoksi Vehmasmäki joutui pakkohuutokaupan kautta Aholalle ja myöhemmin asutushallitukselle.

Talvisodan jälkeen Vehmasmäessä asui siirtolaisia mm. Muujärvi ja hänellä oli kauppa. Hovin Väinö muistaa kuinka kylän nuoret miehet lähtivät sinne kaljalle sanoen menevänsä "kotanoivin" kauppaan.

1950 Hepohajun lida, Tauno, Aino ja Katriina. Taustalla aitan vieressä alapuoti, jossa on ollut Vehmasmäen kauppa.

"Meijän kuopus" takana kauppuoti

Kuvat Vehmasmäen albumista

